

© Піскарьова Н.І.

Принятие куррикулума должно сопровождаться анализом его целесообразности по отношению к целям, стоящим перед образовательной системой.

В статье были освещены основные практические и теоретические аспекты формирования куррикулума, наделяющие его максимальным соответствием современной украинской социоэкономической реальности и позволяющие сохранить это соответствие в условиях непрерывной эволюции общественных отношений, в целом, и сферы образования, в частности.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Байденко В. И. Образовательный стандарт: теоретические и концептуальные основы (Опыт системного исследования): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Байденко Валентин Иванович — М. : 1999. — 298 с.
2. Балыхин Г. А. Управление развитием образования: организационно-экономический аспект / Г. А. Балыхин. — М. : ЗАО «Издательство» «Экономика», 2003. — 428 с.
3. Болмэн Ли Дж. Рефрейминг организаций. Артистизм, выбор и лидерство / Болмэн Ли Дж., Дил Терренс ; пер. с англ. И. Трифонова. — СПб. : 2005. — 492с. — (Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге).
4. Георгеску Д. Курикулярна філософія двадцять першого століття : що старого і нового? / Дакмара Георгеску // Постметодика. — 2006. — №3(67). — С. 2 – 17.
5. Керимов Т. Х. Гетерология : [Электронный ресурс] / Т. Х. Керимов // Современный философский словарь под общей ред. В. Е. Кемерова. — Лондон , Франкфурт-на-Майне , Париж , Люксембург , Москва, Минск : «Панпринт», 1998. — 1064 с. — Режим доступа : http://www2.usu.ru/soc_phil/rus/texts/slovar/heterologic.html (5.12.2008).
6. Лопатников Л. И. Экономико-математический словарь: Словарь современной экономической науки. [Электонный ресурс]. — 5-е изд., перераб. и доп. — М. : Дело, 2003. — 520 с. — Режим доступа : www.slovari.yandex.ru/~книги/Лопатников/
7. Малик І. В. Технократизм в освіті ХХІ століття: Монографія / І. В. Малик. — К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова , 2008. — 208 с.
8. Месарович М., Мако Д., Такахара И. Теория иерархических многоуровневых систем / М. Месарович, Д. Мако, И. Такахара ; пер. с англ. под ред. И. Ф. Шахнова. — М.: Мир, 1973.— 344 с.
9. Сборник образных слов и иносказаний. 1904 г.[Элетронный ресурс]. — Издательский центр «ТЕРРА», 1997. — режим доступа : www.slovari.yandex.ru
10. Смирнова О. И. Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования как инструмент социального управления развитием высшей школы: дис. на соискание науч. степени кандидата социолог. наук: спец. 22.00.08 / Смирнова Ольга Игоревна. — М. : 2003. — 134 с.
11. Thompson Kelvin. Constructivist Curriculum Design for Professional Development: A Review of the Literature / Kelvin Thompson // Australian Journal of Adult Learning. 2001. — v. 41. — n. 1. — p. 94-109.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2011

Піскарьова Н. І. – кандидат політичних наук, викладач кафедри політичних наук, проректор з економічних питань ПНПУ імені К. Д. Ушинського

УДК: 321:001

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ «ПОЛІТИЧНА ОПОЗИЦІЯ»

В статті наводяться основні теоретико-методологічні підходи в зарубіжній і вітчизняній літературі, які дозволяють аналізувати поняття «політична опозиція» як одну з основних категорій політичної науки.

Ключові слова: політична опозиція, опір, протистояння, протиріччя.

В статье приводятся основные теоретико-методологические подходы в зарубежной и отечественной литературе, которые позволяют анализировать понятие «политическая оппозиция» как одно из основных категорий политической науки.

Ключевые слова: политическая оппозиция, сопротивление, противостояние, противоречия.

Basic theoretical-methodological approaches in foreign and domestic literature, which allow analyzing the concept of «political opposition» as one of basic categories of the political science, are brought in the article.

Key words: the political opposition, resistance, confrontation, contradiction.

Політична опозиція – один з найважливіших інститутів демократичної політичної системи, що забезпечує одночасно її стабільність і динамізм. Виникнення й діяльність політичної опозиції обумовлені плюралістичним характером самого демократичного суспільства, різноманіттям існуючих у ньому груп, що прагнуть до максимального задоволення своїх інтересів. Як показує практика демократичних країн, наявність у політичному процесі законної, конструктивної опозиції, яка володіє реальними можливостями вираження своєї точки зору й надання впливу на прийняття найважливіших політичних рішень, здійснює позитивний стабілізуючий вплив на політичну систему суспільства, охороняє її від виникнення будь-яких затяжних криз.

Досить довгий час слово «опозиція» не використовувалося в політичному словнику й мало два значення – логічне й астрономічне (астрологічне). Як логічний термін, слово «опозиція» означало «протиріччя», тобто затвердження й заперечення того самого. Як астрономічний – взаємне розташування світил, «протистояння».

Як політичний термін «опозиція» з'явилася у Великобританії на рубежі XVII – XVIII століть, у постреволюційну епоху. Тоді ж в англійській мові воно збагатилося додатковими значеннями: «протистояння», «опір», «ворожнеча». Там же й формується парламентська опозиція як політичний інститут. Їй приділяється спеціальне місце в парламенті – Лава опозиції (the Opposition benches), глава опозиції входить до складу політичного істеблішменту Королівства. Пізніше інститут парламентської опозиції проникає й на європейський континент.

Складність категоріального визначення терміна «опозиція» пов'язана з тим, що цей реальний суспільний феномен є предметом особливої уваги не тільки фахівців, що представляють різні наукові напрямки й школи (а тому трактують цей термін у відповідності зі специфікою своєї науки), але й практичних політиків, журналістів, суспільних діячів, які нерідко використовують його в прагматичних цілях. Тому не дивно, що у вітчизняному політичному дискурсі існує помітна різноголосиця думок щодо сутності політичної опозиції, її місця в політичному процесі, характеру виконуваних нею функцій, її типів, моделей, форм взаємин із владою й т.д. Все це – питання методологічного характеру, відповідей на які залежать не тільки перспективи коректного аналізу політичної опозиції та її суто наукове категоріальне визначення, але й вибір шляхів оптимізації її діяльності в умовах політичної системи, яка знаходиться на етапі трансформації.

Ступінь наукової розробленості обраної проблеми є відносно невисокою, що підтверджується тим, що лише в деяких навчальних закладах України в програми вивчення політології й програми спеціальних курсів включені теми «політичні опозиції», на сьогодні відсутні учбово-методичні матеріали, які б містили інформацію, необхідну для вивчення проблем діяльності політичної опозиції в Україні й зарубіжних країнах.

В зв'язку з відсутністю в Україні законодавства про опозицію відсутня й нормативна джерельна база для її вивчення, чим користуються журналісти й політики, створюючи в суспільстві через засоби масової інформації негативне відношення до опозиції й опозиційної діяльності, у результаті чого термін «опозиція» десятиліттями сприймалася українським електоратом лише в негативному значенні. Висновки про роль і місце опозиційних партій і груп у сучасній політичній системі України можна спробувати одержати лише побічним способом – на основі аналізу невеликої кількості нормативних актів: Конституції України, Законів України «Про вибори депутатів», «Про політичні партії», Кримінальному Кодексі й Кодексі про адміністративні правопорушення й ін.

У зарубіжній політичній науці проблема політичної опозиції досить активно розробляється протягом вже декількох десятиліть. Такий інтерес вчених цілком виправданий, з огляду на винятково важливу роль опозиції в політичному процесі, у підтримці соціального миру й стабільності. У роботах Р. Даля, О. Кіршхеймера, О. Нолена, Г. Оберройтера, Дж. Сарторі проаналізовані сутність і функції політичної опозиції, її моделі й типи, стратегія й тактика опозиційної боротьби, форми взаємин і протиборотства із владою, соціальна база опозиції й т.д.

Українські вчені лише в останній час звернулися до вивчення цієї проблеми, а тому поки що передчасно вести мову про ґрунтовні теоретичні досягнення й прориви. Праць теоретичного характеру, в яких розглядалися б концептуальні, методологічні аспекти аналізу політичної опозиції, поки небагато. Зокрема, можна відзначити дослідження О. Дніпрова, І. Жданова, І. Зарицької,

В. Кіпіані, І. Когута, О. Козинець, Д. Кондратенка, О. Кордуна, О. Кошеля, В. Лаги, Р. Павленка, Т. Печериця, Ф. Рудича, С. Тихомірова та деякі інші. В працях цих науковців зазначаються проблеми формування політичної позиції в Україні, які вимагають свого вирішення. До них відносяться: проблема політичної опозиції в контексті трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні; аналіз зв'язку опозиції з виникненням і вирішенням політичного конфлікту; передумови появи політичної опозиції в Україні, її соціальна база; характеристика різних типів політичної опозиції в Україні, оцінка висунутих ними вимог; необхідність вибору базової моделі дослідження опозиції тощо. Однак поки це тільки перші кроки в теоретичному дослідженні української політичної опозиції. Більш розглянутими українськими авторами моделі опозицій, які виникли й сформувалися в зарубіжних країнах як Європи, так й США та Азії. Цікавий аналітичний матеріал з цього приводу міститься в роботах Н. Шаповалова (країни Латинської Америки), І. Підпулської (порівняльний аналіз країн Європи та України), О. Кесарчука (країни СНД), К. Забродіної (західноєвропейські країни), А. Гергуна (американо-європейський досвід).

Інтерес у контексті поставлених у дисертації дослідницьких завдань представляють роботи також російських вчених Ю. Андрєєва, П. Бергмана, Г. Ділігенського, Т. Заславської, Т. Лукмана, В. Нечасва, Ю. Резника, в яких розглядаються проблеми соціальних (у тому числі політичних) інститутів й інституціоналізації (сутність цього процесу, його етапи, рушійні сили).

Для визначення реального стану сучасної української політичної опозиції необхідно зафіксувати сутнісні риси сформованої в країні політичної системи, а також ступінь зрілості й відповідності стандартам розвинених демократій її основних інститутів – парламенту, партій, суспільно-політичних рухів. У зв'язку з цим певний інтерес представляють роботи зарубіжних вчених – Дж. Ішіями, Е. Мачкуви, Р. Патнема, А. Пшеворського, С. Хантінгтона, Ф. Шміттера.

При визначенні реального статусу й «ваги» української політичної опозиції доцільним уявляється аналіз матеріалів порівняльних політологічних досліджень, в яких показується вплив правових і політико-культурних факторів як на перспективи інституціоналізації опозиції, так і на ефективність її діяльності. Ці аспекти досить докладно проаналізовані в зарубіжній науковій літературі. Зокрема, це роботи Г. Алмонда, С. Верби, А. Лейпхарта, Ч. Ендрейна й ін.

Найважливішою умовою наукового аналізу політичної опозиції є аналіз сформованої в країні соціальної структури, особливості тих груп, які становлять її основу. У зарубіжній політологічній літературі приділяється й приділялася традиційно велика увага аналізу проблем політичної участі, діяльності «груп тиску», зацікавлених груп, опозиційних груп і партій. На політичну теорію, в рамках якої здійснювався аналіз розвитку інститутів політичної участі в діяльності органів влади, вплив здійснили праці й наукові концепції англійських філософів (Ч. Адріана, А. Бентілі, Р. Далтона, Р. Даля, Д. Коула, А. Пресса, Е. Херрінга), які обґрунтували свої погляди на групи як основні одиниці суспільства, які є, в свою чергу, і складовими частинами опозиційних організацій й партій.

Тому доцільно аналізувати обрану проблему і у рамках вивчення робіт і концепцій, які розглядають також питання виникнення й діяльності партій і партійних систем, державних владних інститутів, політичних режимів і політичних культур, владних політичних ресурсів й еліти. Це праці таких відомих авторів, як Г. Алмонд, Р. Арон, Е. Аронсон, П. Блау, Р. Даль, Р. Далтон, М. Дюверже, А. Лейпхарт, Х. Лінц, С. Ліпсет, Т. Парсонс, Э. Праткінсон, Р. Таагапера, М. Шугарт та інших.

У радянській науковій літературі загалом були відсутні спеціальні дослідження проблем політичної опозиції. В окремих статтях і монографіях розглядалися (найчастіше згадувалися) окремі питання опозиційної діяльності невеликих за чисельністю організацій (груп), поява й діяльність яких відносилась до 20-30 років ХХ століття.

Побудова загальних моделей опозиції та її участі в здійсненні владних функцій стала предметом досліджень окремих політологів на Заході в 80-і роки, наприкінці 90-х цією проблематикою зацікавилися й в Україні. З моменту появи в Україні легітимної опозиції її дослідження ведуться з використанням нових політологічних і соціологічних методів, розширюється й тематика цих досліджень, які поступово звільнялися від ідеологічних постулатів й ідейної упередженості.

Таким чином, на відміну від західної політології, яка давно займається вирішенням подібних питань, вітчизняна політологія щодо цього робить тільки перші кроки.

У словниках опозиція розглядається, як правило, у двох значеннях: 1) як опір, протидія або поглядам, діям; протиставлення своїх поглядів, своєї політики іншим поглядам, іншій політиці; 2) як група осіб всередині якої-небудь організації, колективу, суспільства, яка протидіє більшості та виступає врозрив із пануючою думкою більшості, при цьому пропонує альтернативний спосіб вирішення будь-якої проблеми [1, с. 438].

У сучасній політологічній і соціологічній літературі відсутня єдина думка щодо теоретичного обґрунтування поняття «політична опозиція»; складність теоретичного осмислення терміна «опозиція» збільшується відсутністю його юридичного закріплення. У сучасному українському законодавстві термін «опозиція» використовується лише в деяких документах, серед яких немає жодного, у якому термін одержував би лінгвістичну чи юридичну розшифровку й коментування. Лише у Законі України «Про політичні партії» вказується, що політичним партіям гарантується свобода опозиційної діяльності, у тому числі: можливість викладати публічно й відстоювати свою позицію з питань державного й суспільного життя; брати участь в обговоренні та оприлюднювати й обґрунтовувати критичну оцінку дій і рішень органів влади, використовуючи для цього державні й недержавні засоби масової інформації в порядку, встановленому законом; вносити до органів державної влади України та органів місцевого самоврядування пропозиції, які обов'язкові для розгляду відповідними органами в установленому порядку [2]. Тобто, у нормативних документах термін «опозиція» використовується тільки стосовно до політичних партій.

У науковій і навчальній літературі політична опозиція визначається як «організована група активних індивідів, об'єднаних усвідомленням спільності своїх політичних інтересів, цінностей і цілей і ведучих боротьбу з пануючим суб'єктом за домінуючий статус у системі державної влади» [3, с. 96]; як «політично організована частина суспільства, що виражає інтереси соціальних верств, що виступають проти курсу правлячого політичного режиму, яка відсторонена від вироблення важливих для суспільства рішень і прагне реалізувати інтереси своєї соціальної бази шляхом завоювання державної влади або участі в ній» [4, с. 25]; як «протистояння різних суб'єктів громадського життя (соціальних груп, класів, суспільних рухів і т.п.) державної влади, що у внутрішній і зовнішній політиці не враховує й не реалізує їхні інтереси. Вона виражає відношення громадян до державно-політичних інститутів у вигляді їхньої незгоди з політичними й ідеологічними установками, з методами й цілями суспільних перетворень» [5, с. 43]; як протидія, опір діючій державній владі, протистояння здійснюваному стратегічному курсу з метою замінити його на іншій, задовольняючий опозиційні політичні організації [6, с. 7 – 18].

Крім того, прийнято розрізняти два змісти поняття «політична опозиція» – широкий і вузький. У широкому змісті під політичною опозицією розуміються практично всі прямі й непрямі прояви суспільного інакомислення й невдоволення існуючим режимом, у вузькому змісті – політичний інститут, сукупність відсторонених від влади політичних партій, суспільно-політичних організацій і рухів.

Перші прояви опозиції з'явилися ще в Римській республіці, однак її чітке оформлення починається з розвитком парламентаризму в Англії й з появою політичних партій. Виникнення опозиції органічно зв'язано як з різномірністю суспільства, що спричиняє неможливість постійно зберігати в ньому стабільність і незмінність політичних відносин, так і із властивостями самої людини. Тому, як основні причини формування політичної опозиції правлячому режиму, дослідники, як правило, називають соціальне розшарування в суспільстві, національну нерівність, недосконалість виборчої системи, розчарування в ідеалах пануючого устрою, розкол еліт і незадоволені амбіції окремих діячів.

Таким чином, феномен політичної опозиції – один з найважливіших і найменш вивчених інститутів сучасних політичних систем. Відсутність в країні опозиції – прямий шлях до проявів політичної апатії населення, окостеніння влади, корупції, підйому ультрарадикальних рухів. За даними німецьких політологів, в 60-і роки у період перебування у владі в ФРН коаліції партій ХДС/ХСС і СДПГ (при обмеженій сфері впливу останньої, неможливості виконання нею функцій повноцінної опозиції) різко зросла активність праворадикальних рухів й організацій, які домагалися нагнітання обстановки в неоднорідних поляризованих суспільствах з великим ступенем внутрішньої конфліктності.

У вищезазначених визначеннях містяться важливі характеристики й «виміри» політичної опозиції. Однак для глибокого й всебічного розуміння цього феномена, для виявлення його сутнісної ролі в сучасному політичному процесі цього недостатньо. В більшості праць з політичної опозиції акцент робиться, скоріше, на її практичних діях, в той час як питання теоретичного характеру залишаються без належної уваги дослідників. Саме тому потрібно більш ґрунтовно, фундаментально розробити концептуальні та методологічні основи аналізу політичної опозиції; виявлення факторів, що сприяють її зародженню й інституціоналізації; проаналізувати об'єктивні та суб'єктивні причини, які впливають на ступінь зрілості політичної опозиції і якість виконуваних нею функцій тощо.

Теоретичний аналіз політичної опозиції доцільно почати з опису методологічного

«інструментарію». У якості такого слід використовувати ключові положення декількох методологічних підходів.

По-перше, це біхевіористський підхід, відповідно до якого політика розглядається як сфера людської діяльності, здійснювана й керована суб'єктом відповідно до певних інтересів, мотивацій та цілей. В сучасній науці діяльність трактується як специфічно людська форма активного відношення до навколишнього світу, зміст якої становить його доцільну зміну й перетворення. Будь-яка діяльність містить мету, засоби, результат і сам процес діяльності (тобто невід'ємною характеристикою діяльності є її усвідомленість). При цьому якщо підставою діяльності є свідомо сформована мета, то підстава самої мети знаходиться поза діяльністю, у сфері людських мотивів, ідеалів і цінностей.

В рамках поведінкового підходу акцентується увага на двох найважливіших аспектах розгляду політики як діяльності – інституціональному (аналіз політичних інститутів і результатів їх діяльності) і процесуальному (аналіз політичних процесів). В центрі уваги прихильників цього підходу перебувають не тільки зовні спостережувані аспекти людської діяльності (або «поведінка») в політиці, але й внутрішні, суб'єктивні механізми такої поведінки (соціально-політичні установки, стереотипи, ціннісні орієнтації).

Прихильники даного підходу розглядають в якості суб'єктів політичної поведінки не тільки індивідів, але й різні соціальні групи («колективні» або «групові» форми політичної поведінки), а також неструктуровані маси людей («позаколективні форми» або «стихійна поведінка»). В рамках такої трактовки вважається, що політична поведінка регулюється механізмами двоякого роду. З одного боку, це об'єктивні фактори (задані соціально-економічними умовами життя людей і політичних інститутів), що визначають характер, причини, рамки й спрямованість політичних дій; з іншого боку, – це суб'єктивні фактори політичної поведінки – установки, почуття, настрої, стереотипи, ціннісні орієнтації, думки людей. У цьому плані одним із ключових завдань поведінкового підходу є вивчення діалектики й трансформацій впливу об'єктивних умов на внутрішню мотивацію й, у зворотному порядку, внутрішніх спонукальних сил, через людську поведінку, на зовнішні умови.

Використання цих методологічних положень поведінкового підходу дозволяє окреслити загальну схему теоретичного аналізу політичної опозиції. По-друге, це структурно-функціональний аналіз, основні методологічні положення якого здобувають особливу актуальність в епоху масштабних соціальних трансформацій. Саме в таких умовах виникає запит на підхід з погляду соціальних макроструктур: соціальних інститутів, соціальної організації, великих ціннісно-нормативних комплексів. У даному контексті актуальним є теоретичний підхід засновника структурно-функціонального аналізу американського соціолога Т. Парсонса до обґрунтування поняття «парадигма соціальної дії» й структурно-функціональне представлення про суспільство як «самостійно організуючу» й «діючу систему» [7, с. 26-27; 274-280].

Засновник структурно-функціонального аналізу американський соціолог Т. Парсонс у своїй теорії соціальної дії виходив з того, що існує мінімальний набір структурних елементів дії – мета, засоби, умови і норми, без специфікації яких неможливо дати значимий опис дії. Дія завжди повинна мислитися в контексті існування напруги між двома різними типами елементів: нормативними й ситуативними. Як процес, дія фактично є процесом зміни ситуативних елементів у напрямку відповідності нормам. Тому він зробив висновок, що умови повинні розглядатися на одному полюсі, мета й нормативні правила – на іншому, а засоби та зусилля – як сполучні ланки між ними.

Крім того, соціальна дія завжди є процес, що протікає в часі, тому поняття мети завжди включає відношення до майбутнього, до очікуваного становища справ, які не обов'язково наступлять без втручання діючої особи. У свідомості актора ціль повинна виникнути одночасно із ситуацією й передувати «застосуванню засобів». Останнє, в свою чергу, повинне передувати результату. Нарешті, соціальна дія має суб'єктивний характер. Це означає, що нормативні елементи можуть бути названі «існуючими» тільки як елементи свідомості діючої особи.

Ескаляція державного насильства з метою підтримки громадського порядку неминує породжує широке суспільне невдоволення, що стає, в остаточному підсумку, каталізатором соціальної дезінтеграції. Єдиною розумною альтернативою Т. Парсонс вважав затвердження в суспільстві «консенсусної» ціннісної парадигми, здатної забезпечити конструктивну взаємодію й співробітництво людей на основі урахування й погодженості їх базових потреб і ціннісних орієнтацій.

Вирішальним же фактором встановлення й підтримки громадського порядку є самообмеження людей, добровільне прийняття ними загальної культурно-ціннісної системи: при цих умовах влада стає свого роду «верховним гарантом» стабільності, до послуг якого суспільство звертається лише у випадках необхідності (крайньої потреби), коли загрожує небезпека дезінтеграції.

© Попков В.В.

Актуальність цих методологічних положень у контексті поставлених у статті завдань, на думку її автора, безсумнівна. Відзначаючи масштабність дезінтеграційних процесів у сучасній Україні, фахівці звертають увагу на те, що нові, тільки затверджені політичні структури не змогли запропонувати загальну для всіх ціннісну парадигму, а тому не забезпечили соціальну лояльність значної кількості членів суспільства. У підсумку в українському суспільстві поки не склалися структурно-функціональні передумови, які можуть гарантувати стабільний громадський порядок, адекватний демократичному суспільству.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словарь иностранных слов / Составитель И. А. Васюкова. — М. : «Мысль», 1999. — С. 438.
2. Закон України від 05.04.2001 № 2365-III «Про політичні партії в Україні» // Відомості Верховної Ради України від 08.06.2001-2001 рр. — № 23. — стаття 118.
3. Зеркин Д. П. Политический конфликт и оппозиция / Д. П. Зеркин // Социально-политический журнал. — 2006. — № 5. — С. 89-107.
4. Підлуська І. Статус і права опозиції: порівняльний аналіз / І. Підлуська. // Вісник школи політичної аналітики. — 2003. — № 7. — 23-27.
5. Бирюков С. В. Легитимация статуса региональной политической власти / С. В. Бирюков // Вестник Моск. ун-та. — Серия 18. Социология и политология. — 1997. — № 4. — С. 41-45.
6. Гергун А. Проблема інституціоналізації парламентської опозиції: американо-європейський досвід та українські реалії / А. Гергун // Вісник школи політичної аналітики. — 2003. — № 7. — С. 7-18.
7. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс ; пер. с англ А. Т. Григорьева. — М.: Прогресс, 2001. — 880 с.
Стаття надійшла до редакції 14.01.2011

Попков В.В., профессор кафедры политологии Одесского национального университета им. И.И. Мечникова

УДК 168:18

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ ПЕРСОНАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ Н. БЕРДЯЕВА.

В статті розкриваються основні методологічні обґрунтування М. Бердяєвим розробленої їм концепції персоналістичної революції. До числа цих обґрунтувань відносяться бердяївська інтерпретація „кінця історії”, його підходи до проблеми історичного прогресу, темі націй і національного мессіанства. Просліджується зв'язок бердяївської методології з сучасними трактовками буття суспільства і людини у ХХІ столітті.

Ключові слова: персоналістська революція М. Бердяєва, внутрішньоісторична ідея, вільне відкриття, вселюдність.

В статье раскрываются основные методологические обоснования Н. Бердяевым разработанной им концепции персоналистической революции. К числу этих обоснований относится бердяевская интерпретация «конца истории», его подходы к проблеме исторического прогресса, теме нации и национального мессиянства. Прослеживается связь бердяевской методологии с современными трактовками бытия общества и человека в ХХІ веке.

Ключевые слова: персоналистическая революция Н. Бердяева, внутриисторическая идея, свободное открытие, всечеловечность.

In the article the basic methodological substitutions of N. Berdyaev's concept of personalistic revolution are discovered. Berdyaev's interpretation of "the end of the history", his approaches to the problem of historical progress and to the theme of nations and national messianism are a part of such substitution. The relation of Berdyaev's methodology to the modern interpretations of existence of an individual and society in ХХІ century is followed.

Key words: Berdyaev's personalistic revolution, interhistorical idea, open discovery, pan-humanity